

Перспективи співробітництва України і НАТО

«Главред», 27.01.10 17:40

Стенограма прес-конференції

28 січня в «Главреді» відбулась прес-конференція на тему: «Перспективи співробітництва України і НАТО в контексті результатів засідання профільного комітету».

В прес-конференції прийняли участь:

- директор Інформаційно-аналітичного центру «Перспектива» **Павел Рудяков**;
- перший представник України при НАТО **Владимир Василенко**;
- директор програм політичного аналізу і безпеки Міжнародного центру перспективних досліджень **Виктор Чумак**.

«Главред»: Про які результати засідання Військового комітету Україна-НАТО можна говорити?

Володимир Василенко: Не можна на основі підсумків роботи одного органу, при тому, не головного органу НАТО судити про те чи загальмувалася співпраця, чи просунулася. Відбулося плановане засідання одного з робочих органів НАТО, зустріч Україна-НАТО в форматі Військового комітету НАТО. Україну на цій зустрічі представляв начальник Генерального штабу - Головнокомандувач Збройних Сил України генерал-полковник Іван Свіда. Держави-члени НАТО представляли начальники генеральних штабів цих країн.

Йшлося про багато питань. Питання не лише військового співробітництва. Я маю на увазі, що НАТО, як у нас прийнято вважати ще з радянських часів, це не тільки військова організація. Коло завдань НАТО набагато ширше, ніж вирішення суто військових завдань. Військовий комітет НАТО - це, звичайно, важливий комітет НАТО, але це не єдиний орган, не головний орган.

Іван Свіда проінформував про хід виконання Державної програми розвитку Збройних Сил України на 2006-2011 роки. Підкресливши, що євроатлантичний та європейський вектори військового співробітництва України з НАТО залишаються пріоритетними для Збройних Сил України, оскільки, це визначено законодавством України, повністю відповідає і узгоджується з Конституцією України.

В цьому зв'язку, я хотів би сказати, що ті спекуляції, які поширюють комуністи та інші, про те, що, мовляв, Україна це нейтральна країна, що статус нейтральної зафіксовано в Конституції України. Це абсолютно не відповідає дійсності. В Конституції України немає жодного натяку на те, що Україна має позаблоковий чи нейтральний статус. Також про це не йдеться у жодному з діючих законодавчих і нормативних актів України. Це питання не є дискусійним, воно чітко визначено у нашому законодавстві на сьогоднішній день, і відповідно до цього відбувається співпраця України з НАТО.

Там обговорювалися питання, зокрема, про сили реагування.

Володимир Василенко: Йдеться про формування сил спеціальних операцій в збройних Сил України, про об'єднані сили швидкого реагування. На практиці це означає, що певні підрозділи Збройних Сил України повинні бути у стані бойовою готовності, і в разі виникнення необхідності вони повинні використовуватися в оперативному порядку, звичайно, за узгодженням між НАТО і урядом України.

В планах співпраці Україна-НАТО передбачено, що в системі Збройних Сил України мають бути сформовані сили спеціальних операцій і відповідно управління цими силами, для того, щоб можна було брати участь у об'єднаних силах швидкого реагування.

Я підкреслюю, застосування цих сил відбувається не автоматично, не за рішенням командування НАТО, а за узгодженням між НАТО і урядом України, тобто тут автоматизму немає. Якщо Україна згодна на виділення таких сил для реагування у якихось надзвичайних ситуаціях, тільки тоді ці сили швидкого реагування будуть задіяні.

«Главред»: **Що навзаєм? Чи може Україна розраховувати на участь цих сил швидкого реагування, якщо, наприклад, виникне проблема в Криму?**

Володимир Василенко: На жаль, ні. Україна до цього часу не є членом НАТО, тому дія положення статті 5 Вашингтонського договору 1949 року не поширюється на Україну.

Віктор Чумак: Військовий комітет – просто один з робочих органів НАТО, в якому відпрацьовуються війкові питання. Але військові питання не є головними питаннями співробітництва із НАТО. Є дуже багато питань, які відносяться до політичної і військово-політичної сфери.

Якщо говорити про якісь оцінки просування України до НАТО, то у нас є зовсім інший документ – «Річна національна програма підготовки України до вступу до НАТО». Ця програма є певним індикатором оцінки готовності України до стандартів Альянсу. В першу чергу, це стандарти не військові. Якщо ми кажемо про військову сферу, то наші Збройні Сили із тих сфер у державі, які готуються до вступу до НАТО, на сьогоднішній день найбільш готові до цього. Тому що співпраця між МО України і НАТО відбувається дуже давно в рамках різних програм. Виконання цих військових програм і було темою обговорення Комітету.

Щодо сил швидкого реагування, то це підрозділи, які будуть створені в українських Збройних Силах у всіх родах військ, які повинні бути взаємо сумісними із збройними силами НАТО. Це єдина система передачі команд, єдина система управління військами, єдина система зв'язку і автоматизації, єдина система передачі даних. Вони повинні бути готові для того, щоб оперативно взяти участь у якихось спец операціях. Це не означає, що вони мають знаходитися за межами країни, тому що ми знаємо, що за межі країни може посилатися тільки той підрозділ, який вказаний в Указі Президента і який затверджений Верховною Радою.

Міністерство оборони опрацьовує проект нормативно-законодавчого акту, який би дав можливість достатньо оперативно посилати саме ці підрозділи у складі збройних сил НАТО. В першу чергу, таким підрозділом на сьогоднішній день є взвод радіохімічного захисту. Це 30 осіб, якщо підсилений взвод – до 45 осіб плюс літак.

Це планувалося до 2015 року. Але це можливо набагато раніше – в цьому році.

Готовність України до НАТО – це готовність демократичних інститутів, урядових інститутів до стандартів країн, які є членами НАТО. Це перший розділ «Річної програми» - а там і демократичні вибори, і ефективне управління, громадянське суспільство...

Павло Рудяков: У січні ми маємо добру новину, яка надійшла за підсумками цього засідання. Позитив новини полягає в тому, що від якихось загальнополітичних речей,

багато в чому декларативних, суперечливих ми практично перейшли до військово-технічної співпраці. Можна, звичайно, погодитися із думкою моїх колег щодо того, що НАТО не лише військова організація, але, разом з тим, НАТО і військова організація. Відповідно, переважна більшість практичних речей співпраці Україна-НАТО мали б здійснювати військові – Міністерство оборони, Генеральний штаб.

Для нас позитивним є те, що ми включаємося у процес створення сил реагування НАТО не на рівні обіцянок до 2015 року – ми готові вже в цьому році надати радіохімічний взвод, інженерний підрозділ, аеромобільний підрозділ і, наскільки зможемо, транспортну авіацію. У нас, дійсно, тільки один літак, і той під питанням.

Це позитив. Ми готові до того, щоб співпрацювати в форматі цих сил реагування НАТО. Але коментарі для нас були достатньо невтішні. Ми можемо радіти з того, що цей крок зроблено, не зважаючи на політичні ігри. Але коментарі зводяться, насамперед, до того, чи буде спроможна Україна виконати те, що вона пообіцяла партнерам з НАТО?

Є підрозділи, є відповідне оснащення, є кваліфіковані військові, в тому числі командний склад. Але є одне «але». За узгодженням із Верховною Радою можемо використовувати загони. Рішення про використання приймає Рада НАТО, але треба погодження із ВР. Хай цей підпункт буде написаний навіть найдрібнішим курсивом, але стало зрозуміло, що виконати свої зобов'язання на сьогоднішній день ми не в змозі. Ми заявляємо про якісь позитивні для країни речі, але якщо завтра нам кажуть: «хлопці, вилітайте, треба двісті осіб таких-то фахівців, сідайте в свій літак, прилітайте туди-то – три дні вам вистачить?» - ми кажемо: «нім, нам не вистачить і трьох місяців, бо нам треба зайти в Верховну Раду, треба, щоб вони зібралися, треба, щоб вони помирилися, треба, щоб вони не побилися». Ми скажемо: «Знаєте, цей раз ні, а от на наступний раз – точно!»

Можна уявити, які будуть коментарі щодо нашої військової спроможності і цієї політичної несерйозності.

Отже, це добра новина з дуже складними для нас механізмами, пов'язаними з її реалізацією.

Володимир Василенко: Дійсно, військові і не тільки військові говорять про те, що співпраця з НАТО покликана і може забезпечити життєво важливі інтереси країни. Але на перепоні реалізації цих програм співпраці стоїть політичний фактор і роз'єднаність української еліти. На жаль, частина української еліти займає антинатовську позицію і веде антинатовську пропаганду з позиції сусідньої держави.

Продовжується зомбування громадян України, спотворюється природа Альянсу і ті позитивні можливості, які існують для України від співпраці з Альянсом і особливо від членства в Альянсі.

Я згоден, що НАТО, звичайно, не можна представляти як організацію невійськову. Це, насамперед, військова організація, але інші напрями співпраці також є дуже важливими. Йдеться про цивілізаційний вибір нашої країни, а не лише про співпрацю у військовій сфері. Громадяни мають порівняти, щоб їм вигідніше: чи жити в системі координат європейських чи євроазійських – там, де домінує Росія з керованою демократією і всіма похідними.

Один з антинатовських стереотипів – що українці будуть проливати кров Бог зна де за чужою командою. Збройних сил НАТО не існує, існують національні збройні сили, які можуть використовуватись за рішенням відповідних органів НАТО. Але рішення в цих органах приймається лише консенсусно – якщо якась держава не бажає, щоб використовуватись її території, чи її збройні сили, ніхто цю державу примусити не може. Інша справа, що консенсус, який досягається в рамках НАТО, базується на спільних демократичних цінностях, і тому рішення Альянсу бувають важкими, але в переважній

більшості випадків цей консенсус досягається.

Щодо стандартів НАТО. Часто говорять, що, мовляв, вони такі, що їх запровадження в Україні знищить геть оборонно-промисловий комплекс країни. Це абсолютна брехня. Це стандарти в галузі управління, в галузі організації використання Збройних Сил, в галузі систем зв'язку і т.д. Ніяких стандартів НАТО в галузі озброєнь не існує, кожна країна користується своїми стандартами.

Оборонно-промисловий комплекс України має певні системи озброєння, напрацювання.

Тепер щодо літаків. В дуже багатьох випадках Іл-76 і АН-174 використовується для підтримки операцій НАТО. Коли велися переговори про спільне виробництво АН-70, трапилася така історія: була криза в Югославії, терміново треба було здійснити перекидання військо і озброєння. Вони звернулись до нас і, на жаль, тоді одержали відмову. Це справило колосальний негативний ефект.

Українське суспільство має зробити свій вибір і примусити наших політиків діяти в національних інтересах України.

Віктор Чумак: На сьогоднішній день співробітництво на рівні операційних органів НАТО, тобто органів, які співпрацюють між собою безпосередньо, в тому числі і центральні органи виконавчої влади на сьогоднішній день є найбільш оптимальними для просування в НАТО. Чому? Подивимося програми наших кандидатів в президенти: жодна з програм наших кандидатів в президенти не ставить НАТО, як один з пріоритетів. НАТО випало з дискусії на цих виборах. Можливо, це і добре.

Володимир Василенко: Я вважаю, що це добре.

Віктор Чумак: Ця тема випала з дискусії, тому що антинатовська пропаганда працює набагато краще, ніж пронатовське інформування. Тому що, якраз, інформування жодного немає. Безпекова складова у нас з дискусій випала. Тут така ситуація, що Україна опинилася в «сірій» зоні безпеки, ми зараз в дуже небезпечному стані, Україна у стані своєї власної безпеки, тому що, по суті, ми не маємо жодних гарантій своєї безпеки. Ми бачимо, що Будапештський меморандум, який надавав якісь гарантії в 1994 році, до кінця не допрацьований.

Треба говорити про якусь систему безпеки, яку треба обирати. Всі розмови про те, що можна бути позаблоковою країною або нейтральною країною – міфи. Навіть теоретично це складно, тому що треба мати міжнародні гарантії, і їх нам наврядче дадуть. Треба обирати систему колективної безпеки. Це навіть не безпековий, не геополітичний вибір, це цивілізаційний вибір.

Без сумніву можна сказати, що політика найвищого рівня найближчі п'ять років не буде активізуватися політикою щодо НАТО. Абсолютно зрозуміло, що політики, які зараз претендують на посаду президента не є тими політиками, які будуть просувати нас у євроатлантичний простір, можливо, буде декларація про європейський простір, але не в євроатлантичний.

Ми бачимо, що в Європі напрацьовуються певні стереотипи і певний шлях в європейський простір: спочатку захід до НАТО, потім – до Європейського союзу. Тому що, по суті, критерії Європейського союзу і критерії набуття членства в НАТО - за критеріями демократії, державного управління, забезпечення прав людини, забезпечення основних свобод, критерії судової влади, критерії протидії корупції, - по суті, є однаковими.

Тим більше, по великому рахунку, з військово-технічної точки зору ми вже давно готові стати членами НАТО. Якщо Албанія готова стати членом НАТО, чи Румунія, то, вибачте,

Україна з її потенціалом, з її збройними силами, з її ресурсом збройних сил, з її свідомою країною, яка за військово-технічними стандартами на голову вища цих країн. Тому єдине, що залишається - це політичні стандарти, які треба напрацювати, і бажання політиків, але такого бажання ми не бачимо. Це підриває систему української безпеки.

Ви знаєте, що зараз готується достатньо серйозна міжнародна конференція, яку планується в липні, щодо місця України в системі європейської безпеки. Тому що у багатьох людей, які займаються безпекою виникає питання, що ми дійсно є незахищеними, ми на сьогоднішній день опинилися у абсолютному вакуумі безпеки. Треба щось робити, треба мати міжнародні гарантії. Не можна покладатися виключно на себе, тим більше, якщо говорити про військову безпеку, то за такого рівня фінансування Збройних Сил, яке було в цьому році, говорити про якийсь розвиток взагалі не доводиться. Це фінансування на рівні існування, на межі існування. Жодної програми розвитку військової техніки озброєння не проведено до кінця, не закуплено нової техніки.

Володимир Василенко: Іван Свита доповів, що прийнято на озброєння 11 нових зразків озброєнь та військової техніки. За того фінансування, яке було, я не уявляю, як це могло статися.

Знову ми повертаємося до того, що наші політики повинні бути відповідальними. Якщо внаслідок такого ставлення під загрозою опинилася - це визнають всі експерти - національна безпека України, то ці політики не відповідають критеріям українських політиків, тому що вони діють супроти докорінних життєвоважливих інтересів України.

Віктор Чумак: Тут треба бути об'єктивним. Ситуація така, що в 2004 році такої гострої ситуації щодо проНАТО і антиНАТО не було. Тому що в 2003 році був прийнятий Закон «Про основу національної безпеки і оборони», де членство в НАТО було законодавчо закріплено, це прийнято конституційно більшістю Верховної Ради. Але потім цей цивілізаційний вибір в ході передвиборчої кампанії і кампанія антиНАТО почала ставати елементом передвиборчих технологій. Поки вона була просто робочою програмою просування України на Захід, це було нормально, у нас ріс рівень підтримки, рівень знань. Потім коли це стало предметом передвиборчих технологій в суспільстві виникло таке жорстке протистояння, і питання НАТО стало механізмом цього протистояння.

«Главред»: Чи будуть Юлія Тимошенко і Віктор Янукович підтримувати вступ до НАТО?

Віктор Чумак: І один, і інший політик говорять про якусь систему європейської безпеки. Тобто, коли йде мова про безпекову політику, то говорять, що питання вступу до НАТО на сьогоднішній день неактуальним, про це говорять і Юлія Тимошенко, і Віктор Янукович. Вони не є відкритими прихильниками НАТО. Можливо, вони не будуть звертати програми роботи з НАТО, але відкритими прихильними на політичному рівні вони не є.

І з боку Юлії Тимошенко, і з боку Віктора Януковича звучить теза про те, що Україна може бути членом європейської системи колективної безпеки. Але це маніпулювання думкою громадян, такої системи не існує. Є європейська спільна політика безпеки - Спільна європейська політика безпеки. Але ця безпека включає в себе не військовий компонент, це така м'яка безпека, вона стосується організованої злочинності, наркотрафіку, нелегальної міграції. Але європейської безпеки як системи колективної військової безпеки не існує і не буде існувати ще, принаймні, років двадцять.

У нас є дуже простий вибір: або ми є членами системи колективної безпеки НАТО або ми є членами системи колективної безпеки ОДКБ. Не можна бути посередині, і коливатися туди-сюди.

«Главред»: Тим не менше, всі розуміють різницю між передвиборчими

гаслами і конкретними діями тієї чи іншої особи, коли вона вже стане президентом. Як ви вважаєте, в кого із них більша схильність до НАТО - у Януковича, чи у Тимошенко?

Володимир Василенко: Я згоден з колегою, що йде маніпулювання свідомістю, зомбування громадян. Коли у програмі, здається, Януковича записано, що Україна повинна бути нейтральною.

Віктор Чумак: Треба дивитися, в кого в команді є більше проатлантистів і антиатлантистів. Якщо формувати зовнішню політику і політику безпеки в команді будуть такі люди, як пан Кожара і пан Орел, тоді у нас дуже мало шансів на просування.

Я не прихильник Юлії Тимошенко як політика, але в цій команді є більше людей, які налаштовані проєвропейськи і проантлантично. Я знаю, що Григорій Немиря розуміє важливість і необхідність співробітництва з НАТО. Я думаю, що питання буде в тому, яка команда буде формувати безпеку України.

Володимир Василенко: І наскільки ця команда буде відповідальною за долю України, за забезпечення безпеки України. Тому що ця ідея створення якоїсь химерної організації колективної безпеки в Європі, яка має замінити НАТО і т.д., з нею у свій час носився Мороз виконуючи замовлення. Тепер росіяни офіційно пропонують створити якусь організацію колективної безпеки і ОБСЄ вони запропонували обговорення цього. Ця ідея докорінно суперечить інтересам України, це буде створювати загрозу не просто безпеці України, а і самій незалежності України.

Павло Рудяков: Щодо питання про політику нового президента. Я абсолютно погоджуюсь, що про це зарано говорити. Коли хтось із кандидатів прийде до влади, в нього буде комплекс зобов'язань тим, хто забезпечив його ривок, і тоді будуть під кореговані деякі тези і гасла. По-друге, якщо прийдуть міністр оборони і міністр закордонних справ, які зможуть ставити питання про те, щоб не відмовлятися від шляху до НАТО, то буде один результат. Відповідно, якщо будуть люди іншої орієнтації, які не зовсім розуміють речі, які треба зараз зрозуміти, буде інший результат.

Але тут залишилося майже без відповіді питання про сили реагування НАТО. Чи можуть вони будуть використані на нашу користь, на наше запрошення, умовно кажучи, в Криму чи в іншому регіоні?

Можуть. Сили реагування НАТО використовуються з 2003 року у кризових ситуаціях. Теоретично ми могли б запросити їх допомогти нам, скажімо, кригу порозбивати на дорогах. Теоретично така можливість існує, але це теоретична можливість, про яку зараз наші навіть найзапекліші євроатлантисти побоються сказати вголос до другого туру виборів.

Віктор Чумак: Минулого року ми підписали меморандум з НАТО щодо того, що в разі загрози територіальній цілісності України ми маємо право позачергово зібрати Раду Альянсу.

«Главред»: Хто є ініціатором такого кроку з боку України?

Віктор Чумак: Виконавча влада.

Запитання із залу: Чому Україна могла вступити в НАТО и чому не вступила? Что может повысить имидж НАТО?

Віктор Чумак: Украина должна была активно стать на путь присоединения к НАТО начиная с 2008 года. Тогда этот план был сорван политикой России. И достаточно серьезная вина в этом есть старой Европы, которая посчитала, что сохранить теплые

відносини з Росією значно краще, ніж мати надійного стратегічного партнера – Україну.

Україна могла б стати вчора якщо не членом НАТО, то, по крайній мірі, могла б стати на ту дорогу, яка веде до абсолютного членства.

Я не впевнений, що найближчі п'ять років у нас пройнуть під егідою натовських пріоритетів і взагалі розмов про членство. Далі все буде залежати від того, як буде розвиватися ситуація всередині України.

Оптимальний варіант – брати ці національні програми і їх послідовно виконувати. Виконання цих програм – це найкраща агітація за НАТО. Перший розділ там стосується української внутрішньої політики і українського суспільства в цілому, побудови громадянського суспільства. Давайте виконувати це. Це буде найкращою агітацією.

Павло Рудяков: Якщо перемагає Тимошенко, то протягом, умовно кажучи, десяти років її президентства, бо вона тоді навряд чи віддасть владу через п'ять років, можна буде щось в цьому розумінні обговорювати. А якщо перемагає Янукович, то протягом трьох-п'яти років його президентства це питання просто обговорюватися не буде.

Володимир Василенко: Мені здається, що курс України до НАТО, який сьогодні законодавчо визначений, це безальтернативний курс, хто б не переміг на виборах, якщо політик, який переможе, дійсно піклується національними інтересами України. Міняти цивілізаційну орієнтацію України нікому не дозволено. Це справа громадян України, і не окремих політиків.

Членство України в НАТО – це не рух проти Росії. Членство України в НАТО не має антиросійської складової з точки зору безпекових аспектів України і Росії. Істерика з приводу можливості членства України в НАТО в Росії має дуже просту причину: правляча російська еліта все ще розглядає Україну як частину Росії, не змирилася із фактом незалежності України і прагне до реваншу. Це основа російської політики.

Кажуть, якщо Україна стане членом НАТО, то посвариться з Росією на віки вічні. Навпаки, членство України в НАТО якраз призведе до поліпшення відносин України і Росії, тому що буде поставлений хрест на імперських сподіваннях.

© «Главред-Медиа»